

28. A jakobinus diktatúra, a napóleoni háborúk, a bécsi kongresszus

Korinek Bulcsú 2025A

A francia forradalom 1789-ben tört ki Párizsban. Eredményeként az államforma alkotmányos monarchia lett, majd a király bebörtönzése után, 1792-ben köztársaság. A konvent (törvényhozó gyűlés) legbefolyásosabb politikusai a girondisták voltak.

A jakobinus diktatúra a francia forradalom utolsó szakasza volt 1793-tól 1794-ig. A jakobinusok hatalomra jutása 1793 júniusában történt, amikor a párizsi nép követelésére a girondista kormányt letartóztatták, majd kivégezték. A jakobinus végrehajtó hatalom szerve a Közjóléti Bizottság lett, melynek a vezetője Maximilien Robespierre volt. Robespierre a népszuverenítésre hivatkozva erőszakkal, terrorral és teljes diktatúrával irányította az országot, a felvilágosodás alapelveit (pl. hatalommegosztás) és az alkotmányt figyelmen kívül hagyva. Franciaország ekkor hadban áll a Porosz Királysággal és a Habsburg Birodalommal, ezért a Közjóléti Bizottság bevezette az általános hadkötelezettséget, ami a 18–60 éves férfiakra vonatkozott. Ennek eredményeként Franciaország újra elfoglalta Belgiumot. A jakobinusok erőszakkal ragadták meg a hatalmat, hatalomgyakorlásukat végig a terrorra alapozták, politikai ellenfeleiket (a jakobinus párton belül is) sorra kivégezték. Robespierre 1793-ban kiadta a konventtel a gyanúsakról szóló törvényt, ami szerint minden ember fogva tartható vádirat nélkül is (ez ellentétes az ártatlanság vélelmének elvével). A terror főként a köznépet érintette, annak ellenére, hogy a párizsi szegények képviselték a jakobinusok fő támaszát. A diktatúrával és annak egyházellenességével szembeni ellenállást jelentették pl. a parasztlázadások, amelyeket a jakobinusok vérbe fojtottak. A jakobinus diktatúra végét 1794. július 28., Robespierre letartóztatása, majd kivégzése jelentette.

A jakobinus diktatúra után a direktórium irányította az országot. Ezen szerv ellen Napóleon Bonaparte államcsínyt követett el, majd 1804-ben császárrá koronázta magát.

A napóleoni háborúk Napóleon császársága alatt, 1804-től 1815-ig zajlottak. A háborúk első éveiben Franciaországnak nem voltak szövetségesei és több franciaellenes koalícióval nézett szembe, melynek tagja volt az Orosz Birodalom, a Porosz Királyság, a Habsburg Birodalom és Anglia. 1805-ben Napóleon vereséget mér Ausztriára és Oroszországra az austerlitz-i ütközetben, a három császár (Napóleon francia császár, I. Ferenc osztrák császár, I. Sándor cár) csatájában. 1806-ban legyőzi a Porosz Királyságot és bevonul Berlinbe, ahol meghirdeti a kontinentális zárlatot, ezzel megtiltva az összes európai kikötőnek, hogy brit hajókat fogadjanak. A napóleoni politika így még jobban sértette Anglia gazdasági érdekeit. Anglia emellett az erőegyensúlyt is féltette, a történelmi dinasztiák pedig tartottak a forradalomtól. Napóleon nem tudott tartós békét kikényszeríteni. Az Orosz Birodalom megszegte a kontinentális zárlatot, melynek hatására Napóleon egy hadjáratot indított 1812-ben az Orosz Birodalom ellen. Ahogy a hadjárat elhúzódott, az utánpótlás is egyre nehezebben jutott a hadsereghez. Annak ellenére, hogy Napóleon sikeres volt Borogyinónál és elfoglalta Moszkvát (amit az oroszok üresen hagytak és felégették) a hadjárat kudarcnak tudható be, mert az orosz ellenállás nem tört meg, és az orosz télnél elvesztette hadseregének a kétharmadát. Az orosz kudarc közvetlen eredményeként 1813-ban Lipcsénél, a népek csatájában Franciaország vereséget szenvedett az egyesült osztrák-porosz-orosz hadsereggel szemben. A vereség után 1814-ben Napóleon a győztes hatalmak Elba szigetére száműzték, ahonnan 1815-ben visszatért Párizsba, és újra hatalomra került. A 100 napos császárságnak a waterlooi csata vetett véget, melyben az egyesült brit-porosz hadsereg legyőzte a francia sereget. A két évtizedes háborúskodás kimerítette Franciaországot, veszteségei arányaiban a legnagyobbak voltak, a hadsereg ember-utánpótlása elapadt, az ország belefáradt a háborúba, ellenfelei emberfölényben voltak. Az angolok tengeri vezető szerepe mindvégig fennmaradt. Napóleon Szent Ilona szigetére száműzték, ahonnan már nem tért vissza Európába.

Napóleon egyik legfontosabb belpolitikai intézkedése a polgári jogi törvénykönyv, a Code Napoléon kiadása volt. Ez elterjesztette a polgári jogokat (látszik, hogy Napóleon befolyásolták a liberális eszmék) Franciaországban és a Napóleon által meghódított területeken. Ezeken a területeken a Napóleonnal szembeni ellenállás hatására erősödött fel a nacionalizmus.

A napóleoni háborúkat lezáró béketárgyalásokkal (1815, Párizs) párhuzamosan ült egybe az Európa új rendjét megteremtő bécsi kongresszus. A kongresszust az osztrák kancellár, Metternich vezette, és 1814-től 1815-ig tartott. A kongresszuson jelen volt a Nagy-Britanniát képviselő Wellington hercege, I. Sándor orosz cár, I. Ferenc osztrák császár, III. Frigyes Vilmos porosz király, a Franciaországot képviselő Talleyrand és még egyéb európai uralkodók. A bécsi kongresszuson helyreállították az erőegyensúlyt, visszahelyezték a történelmi dinasztiákat. Franciaország nem részesült súlyos büntetésben, a határokat az 1789-i állapotokra állították vissza. Az újonnan felszabadult Belgium egyesítve lett Hollandiával, együtt alkották az Egyesült Németalföldi Királyság nevű államot. Az Orosz Birodalom fennhatósága alá került Finnország és a Kongresszusi Lengyelország. 1815-ben, Párizsban I. Ferenc, I. Sándor és III. Frigyes Vilmos megalapította a Szent Szövetséget, melynek a célja az abszolút monarchiák megőrzése és az esetleges forradalmak elfojtása volt.